

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מצוות תגלחת מצורע (ב)

פרשת שמיני

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו ממשיכים לפרסם את סדרת השיעורים על מצוות תגלחת מצורע מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק, והשבוע מתפרסם השיעור השני מתוך שלושה. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים את ביאור הרב ללקוטי תורה על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

מדוע יש צורך בשערות ובצמצום?.....3

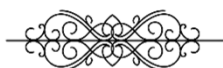
עניין המשל והנמשל.....5

המשל והשערות: אפשרות ההשפעה.....7

ההבדל בין המשכה מעתיקא קדישא וזעיר אנפין....9

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

ולהעמיק בדבר יותר, להבין איך שיש הכרח שיהיה ההשפעה מקדושה עליונה דעתיקא קדישא על ידי שערות דווקא, לזאת עיקר הקדושה תלוי בהן. שזה אינו מובן עדיין היטב ממשל שיחת חולין של תלמידי חכמים הנזכר לעיל, כי לכאורה קשה, אם אומנם אמת שגם שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, מכל מקום תורתו וחכמתו פשיטא שמעולים ביותר בכפלי כפליים לתושייה, אם כן למה זה שיחת החולין שלו – יעסוק רק בתורה הפנימית! וכן למעלה תהיה הקושייה, למה הייתה זאת ההמשכה על ידי השערות ומותרי מוחין – אם אומנם

שערות דווקא, לזאת עיקר הקדושה תלוי בהן. שלכאורה זה אינו מובן עדיין היטב ממשל שיחת חולין של תלמידי חכמים הנזכר לעיל, גם המשל איננו מבאר את הדברים לחלוטין. מדוע? כי לכאורה קשה, אם אומנם אמת שגם שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, מכל מקום תורתו וחכמתו פשיטא שמעולים ביותר בכפלי כפליים לתושייה. זה נכון ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, אבל הוא הרי היה יכול לומר גם דברי תורה – ובוודאי שדברי התורה שלו מעולים משיחת החולין. אם כן למה זה שיחת החולין שלו? יעסוק רק בתורה הפנימית! כלומר אמנם גם דברי השטות שרב המנונא סבא היה אומר לתלמידיו היו במדרגה גבוהה, ולא כדברי השטות של שאר האנשים, אולם עדיין לא מובן מדוע הוא אמר בכלל את הדברים הללו, והוא לא עסק בתורה במפורש.

וכן למעלה תהיה הקושייה למה הייתה זאת ההמשכה על ידי השערות ומותרי מוחין. המשכת הקדושה באה על ידי ודרך השערות, שהן מבחינת חוץ ומותרות מן של המוח ושל ההמשכה העיקרית, ובאותו אופן אפשר לשאול גם כאן: מהו העניין הזה? שהרי אם אומנם

בשיעור הקודם דיברנו על כך שיש שערות שהן מדרגה של קטנות יתירה והן יכולות להגיע עד לחטא, ויש שערות שהן מדרגה של קדושה. השאלה הייתה מה ההבחנה, ואמרנו שלמעשה כל מדרגה של שערות היא רמז להשפעה מצומצמת יותר, ולכן זה תלוי מהיכן היא מגיעה: אם היא נובעת ממדרגה גבוהה שבקדושה אז אפילו הצמצום כשלעצמו הוא מכשיר של קדושה, אבל אם היא נובעת ממדרגות נמוכות – היא יכולה להפוך להיות בגדר של טומאה. החלק האחרון היה מעין משל לעניין, והוא עסק בכך שגם שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד. ההסבר לכך הוא שמכיוון שכל מהותו של תלמיד חכם היא קדושה, הרי שגם שיחת החולין שלו היא עניין שבקדושה ואפשר ללמוד ממנה. לעומת זאת, שיחת חולין של סתם אדם יכולה להיות אפילו שטות של ממש, ולכן צריך להיזהר שזה לא ייכנס לגדר של דברי בטלה.

מדוע יש צורך בשערות ובצמצום?

ולהעמיק בדבר יותר, להבין איך שיש הכרח שיהיה ההשפעה מקדושה עליונה דעתיקא קדישא על ידי שערות דווקא, ומכיוון שצריך שההשפעה תהיה על ידי

אמת שהם מעולים ונכבדים עד מאוד, מכל מקום הטוב טוב היה אם היה המשכה מעצמות העתיקה קדישא. אך קצת נתבאר לעיל שמבחינת עתיקה קדישא כמו שהוא אי אפשר לעולמות לקבל.

וביאור העניין במשל ובנמשל, הוא על פי מה שאמר שלמה המלך עליו השלום: "להבין משל ומליצה", וכתוב "וידבר שלושת אלפים משל", וכן ברבי מאיר אמרו: "משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים", "דהוה אמר תלת מאה משלים". והעניין, כי מפני עומק חוכמתם ברזי התורה ותולדותיה לא אפשר לתלמידים להבין ולהשכיל דברי קודשם בתעלומות חכמה אלא אם כן יאמרו להם משל, והוא מה שיעלימו עומק המכוון והחוכמה ההיא באיזה דבר אחר שהוא דוגמת דבר החכמה ההיא, ועל פי הבנת הדוגמה יצטייר בלב התלמיד שמץ מיניה מתעלומת החוכמה שבנמשל.

לרדת בטיפות גדולות יותר, בבת אחת? אלא שהנקודה היא שאם הדברים מגיעים בכמות גדולה מידי – נוצר מבול. זאת אומרת שאנחנו צריכים בעל כורחנו שירדו דווקא טיפות קטנות, משום שאם נקבל את כל המים בבת אחת אנחנו נטבע בהם. מבחינה מסוימת, אנחנו בעצם מבקשים שלא יהיה לנו רוב טוב כדי שלא נטבע בהשפעה הזו. מעין זה מופיע בגמרא, שבכל ראש שנה נקבע מה יהיו גשמי השנה, ולכאורה לאחר שהגשם כבר הובטח – אנשים יכולים לעשות ככל העולה על רוחם. מכיוון שכך, הקב"ה אומר: אמנם קבעתי שתהיה כמות מסוימת של גשם, אבל לא קבעתי מתי ואיך הוא ירד; ולכן אם אנשים חוטאים אז הקב"ה מוריד להם את הגשם מתי או היכן שהם אינם זקוקים לו, וכן אם אנשים חוזרים בתשובה – אז הקב"ה מוריד להם את הכמות הזו באופן המיטבי והמבורך ביותר. שוב, הנקודה היא שאותו גשם יכול להיות גם ברכה וגם קללה, וחלק מהשאלה היא הדרך שבה הוא מגיע אלינו.

אמת שהם מעולים ונכבדים עד מאוד, מכל מקום, הטוב טוב היה אם היה המשכה מעצמות העתיקה קדישא. מדוע ההמשכה היא רק דרך צמצום שבצמצום? עדיף שההשפעה תהיה מן המקור עצמו, ולא דרך חוט ושערה. אם כן, השאלה הן לגבי שיחת תלמידי החכמים והן בנוגע לאופן ההשפעה לעולם היא בעצם אותה השאלה.

אך קצת נתבאר לעיל העניין, ותמצית התשובה היא שמבחינת עתיקה קדישא כמו שהוא אי אפשר לעולמות לקבל. זאת אומרת שאין אפשרות אמיתית להחליט אם מקבלים ממדרגה אחת או ממדרגה אחרת, מפני שלאמיתו של דבר אי אפשר לקבל מעצמות המדרגה העליונה שבקדושה, וממילא כל הקבלה שאפשר לקבל היא דווקא דרך צינור מצומצם. לולא אותו צינור, במקום שתהיה נתינה והשפעה יהיה דווקא להיפך – גריעה.

אמנם הצמח צדק יזכיר את זה בהמשך, אבל מי שמסתכל על גשם רואה שהגשם יורד טיפות-טיפות קטנות, ולכאורה הוא היה יכול לתמוה על זה: הגשם לא יכול

עניין המשל והנמשל

וביאור העניין במשל ובנמשל, הוא על פי מה שאמר שלמה המלך עליו השלום: "להבין משל ומליצה" (משלי א, ו), וכתוב על שלמה המלך: "וידבר שלושת אלפים משל" (מלכים א לח, ב). וכן ברבי מאיר אמרו: "משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים" (סוטה מט, א), "דהוה אמר תלת מאה משלים" (סנהדרין לח, ב), שהוא היה אומר שלוש מאות משלים, ויש כאלו שמפרשים שזה אפילו על פסוק אחד.

והעניין, כי מפני עומק חוכמתם ברזי התורה ותולדותיה, לא אפשר לתלמידים להבין ולהשכיל דברי קודשם בתעלומות חכמה אלא אם כן יאמרו להם משל, והוא מה שיעלימו עומק המכיוון והחוכמה ההיא באיזה דבר אחר שהוא דוגמת דבר החכמה ההיא, ועל פי הבנת הדוגמה יצטייר בלב התלמיד שמץ מיניה מתעלומת החוכמה שבנמשל. כל משל וכל הסבר לאיזשהו דבר הם בעצם צמצום, באותו אופן של השערות. במובן מסוים, כל עניין של הוראה הוא שהמלמד צריך לשבור ולפרק את האידאה או את הרעיון המרכזי לחלקים, לפי ערך התפיסה של השומע. גם כאשר אדם רוצה להסביר לחברו איזה עניין, הוא איננו יכול להעביר לו דבר שלם, אלא הוא צריך איזשהו צמצום שעל ידו הוא יכול להעביר את המסר הלאה. הצמצום יכול להיות באיכות ויכול להיות בכמות, וכאמור – עניינו הוא לאפשר לשומע או ללומד להבין ולתפוס את הרעיון שמנסים להעביר לו.

דוגמה מסוימת לכך היא קריאת התורה בטעמים, וגם כתוב בספרים שכל העניין

של הבנת התורה על ידי תגים, נקודות וטעמים הוא העניין של צמצום השפע. מדוע? מפני שאותיות התורה כמות שהן הן יחידה אחת, וכפי שכותב הרמב"ן בהקדמתו לספר בראשית שכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה; אלא שכדי שיהיה אפשר להבין את מה שכתוב בתורה צריך לפסק אותה – ואז למרות שאין כאן איזושהי הוספה, יש כאן צמצום שמאפשר להבין את הדברים. ברור שעל ידי זה שמפסקים באופן מסוים אז מצמצמים את ההבנה הכוללת למשמעות אחת בלבד, ומוציאים משמעויות אחרות. לפעמים אני אומר דברים כפי שהם: כך קיבלתי, כך שמעתי, כך הן המילים; במקרה כזה יכולות להיות כל מיני פרשנויות למה שאמרתי. אבל אם אני מסביר את הדברים או מפרש אותם, הרי שמצמצמים את ההבנות האפשריות השונות, מכיוון שהדברים הם עכשיו מוגדרים וכבר לא הולכים לכל כיוון. שוב, כל העברה וכל אינטרפרטציה הם כשלעצמם צמצום, וזה נכון בכל תחום שמעבירים בו מידע ממקום למקום.

לפעמים אפשר לתת את גוף הדבר על ידי הצמצום, ולפעמים הצמצום הוא כזה שנותן רק יחידות קטנות ומפורקות לפי ערך והשגת הלומד; ולפעמים בכלל אי אפשר להעביר את הרעיון כשלעצמו מן המשפיע אל המקבל, ולכן צריך ליצור משל. מה עניינו של המשל? הלומד איננו יכול להבין את הנמשל לגמרי, אבל כאשר הוא מקבל את המשל, מכיוון שהוא מסוגל להבין אותו ולצייר בליבו ובמוחו ציור מסוים ומושכל של המשל הזה, הרי שהוא

ובהיות לסיבת עומק תעלומת החוכמה כי רבה היא, הנה גם הדוגמא שלה היא למעלה מהשכלתם ותבונתם, אשר לזאת יצטרך המשל למשל, רוצה לומר דוגמה לדוגמה. לפי ערך חוכמת שלמה המלך עליו השלום היה נצרך לשלושת אלפים משלים, שיוריד עומק תעלומות חוכמתו בריבוי הורדות זו אחר זו ממשל למשל, עד כי במשל ודוגמה אחרונה היה אפשר לבני אדם להשיגם במוחם ותבונתם. ורבי מאיר הוה סגיא ליה להסביר חוכמתו על ידי שלוש מאות משלים והורדות.

דברים שאני יכול לתפוס ולהבין אותם, ועל ידי ההבנה שלי אני גם תופס במשהו מתוך המהות הפנימית של התורה, ועל ידי זה אני באמת להתקשרות הנפש באופן עמוק ואמיתי יותר.

ובהיות לסיבת עומק תעלומת החוכמה כי רבה היא, כי הנה גם הדוגמא שלה היא למעלה מהשכלתם ותבונתם. במקרה שבו לא רק הנמשל אלא גם המשל בעצמו הוא למעלה מהשגת הלומד, אשר לזאת יצטרך המשל למשל, רוצה לומר דוגמה לדוגמה. אם לא ניתן להבין אפילו את המשל, הרי שצריך עוד משל למשל – ועדיין, על ידי כך ניתן יהיה להגיע למשהו מתוך התוכן הפנימי.

כיוון שכך, לפי ערך חוכמת שלמה המלך עליו השלום היה נצרך לשלושת אלפים משלים, לא זה ליד זה, אלא זה אחר זה, שיוריד עומק תעלומות חוכמתו בריבוי הורדות זו אחר זו, ממשל למשל, עד כי במשל ודוגמה אחרונה היה אפשר לבני אדם להשיגם במוחם ותבונתם. הגמרא אומרת ש-”מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל” (עירובין כא,ב), כלומר הוא לא אמר בסף הכל שלוש אלפים משלים, אלא הוא

מצליח גם לקבל משהו מן הרעיון הפנימי. זאת אומרת שאמנם הוא איננו מבין עדיין בדיוק את הנמשל, אבל כעת יש לו איזושהי דרך להגיע אליו. אילו אותו אדם היה מקבל את הנמשל כמות שהוא, הוא היה חסר משמעות עבורו, ואילו בעזרת המשל הוא מצליח להשיג משהו מהעניין. במאמר אחר הצמח צדק מדבר על מעלת הנגלה שבתורה על הנסתר שבתורה: אמנם אינני מבין את סודות התורה כאשר אני לומד נגלה, אבל כשאני מדבר על שור שנגח את הפרה אני יודע מה זה שור ומה זה פרה ומה היחסים ביניהם, ועל ידי זה אני יכול להבין שכל מסוים. אם למשל היו אומרים לי שמדובר כאן במלאכי מרום, במלאך מיכאל ובמלאך גבריאל – הייתה נוצרת לי בעיה, משום שאלו דברים שלא אומרים לי דבר – למרות שזהו החלק של הנסתר שבתורה. כיוון שכך יוצא שאמנם כשאני לומד נסתר אני מקבל תורה שהיא כביכול פתוחה יותר, אבל הבעיה היא שדווקא מפני שאין לה לבוש, מפני שהמשל שלה הוא רחוק יותר – אז היא יותר סתומה עבורי. זה נכון שהנגלה שבתורה הוא לבוש של לבוש, משל של משל וכן הלאה – אבל בסופו של דבר אלו

יכולת יוצאת מן הכלל של שלמה לדבר לא רק לפי הרמה שלו עצמו, אלא לדבר באופן כזה שיהיה אפשר להבין את הדברים בכל רמה. בעומק העניין, היכולת הזו תלויה בדרגה מסוימת של הבנה, מכיוון שכשאדם מבין את הדבר לעומקו ולאשורו על בוריו, אז הוא יכול להסביר אותו בלשון פשוטה שבפשוטות; וממילא, כאשר אדם מגיע למעצור מסוים שלמטה ממנו הוא איננו יכול עוד להסביר, פירושו של דבר הוא שהוא הגיע למעצור בדרגת ההבנה שלו-עצמו, ולכן הוא לא יכול להסביר מעבר לזה. ברור שככל שהנושא הוא יותר קשה מצד עצמו, כך דרגת המעצור תהיה יותר ויותר גבוהה. לכן, כאשר צריך להסביר לשוטה חכמה עמוקה במיוחד, אז רק שלמה המלך יכול לגרום לשוטה לחשוב שהוא חכם. מדוע? משום שסתם חכם רגיל איננו יכול להוריד את חוכמתו באופן כזה שגם השוטה יוכל להתייחס אליה. השוטה איננו יכול להתייחס לדרגה מסוימת של תבונה כיוון שהוא איננו מבין, וממילא הוא איננו יכול להעריך אם יש בכך חוכמה.

המשל והשערות: אפשרות ההשפעה

אם כן, כל משל הוא בעצם השתלשלות של החכמה ממדרגה למדרגה, כל משל מנתק מבחינה מסוימת את הרעיון הפנימי שהוא מנסה להעביר ונותן לו לבוש לגמרי אחר, לפעמים עד כדי כך שעל ידי משל או שניים נראה כאילו מדובר בעולם שונה לחלוטין. המרחק הזה שנוצר הוא אותו עניין של השערות, עליהן דובר לפני כן:

אמר מספר כזה של משלים על כך עניין ועניין – עד שאחרי שלושת אלפים משלים ומדרגות היה ניתן להבין משהו. ורבי מאיר הוה סגיא ליה, היה מספיק לו להסביר חוכמתו על ידי שלוש מאות משלים והורדות. ההבדל בין שלמה המלך ורבי מאיר היה ששלמה המלך היה צריך להוריד חוכמתו בשלושת אלפים משלים, ואילו רבי מאיר בשלוש מאות משלים; אבל גם עליו אמרו שחבריו לא יכלו לעמוד על דעתו.

במקום אחר מדובר על ממדי החוכמה או ממדי התבונה, והצמח צדק אומר שכמו לדברים אחרים גם לחכמה יש שלושה ממדים: אורך, רוחב ועומק. רוחב החוכמה הוא היכולת לפרט את דבר ההשגה עד לפרטי הפרטים, וזהו סוג מסוים של הבנה, ויש אנשים שהם מיוחדים ביכולת שלהם להרחיב רעיון מסוים ולמצות את כל הפרטים שלו. עומק החוכמה הוא היכולת למצוא את השורשים של ההשגה ולהעמיק בהם עד למיצויים. אגב, יש אנשים שיש להם את שני הכישרונות הללו, ויש אנשים שיש להם רק את אחד מהם. אורך החוכמה הוא היכולת להעביר את החוכמה לאנשים אחרים, וגם היא נוגעת לדרגה מסוימת של השגה והשכלה אליה אדם יכול להגיע.

הזכרתי פעם שיש מאמר על שלמה המלך שמיוחס למדרש, אבל הוא כנראה לא נמצא בשום מדרש; הדרשה היא "ויחכם מכל האדם" – אפילו מן השוטים. זה יכול להיראות מדרש מוזר, אבל הוא בעצם אומר את אותה הנקודה של שלושת אלפי המשלים של שלמה: בשניהם מדובר על

והנה, המשל לגבי הנמשל הרי הוא בחינת לבוש גס ועב, והוא כמו השערה שמלבשת יניקת המוחין שבחלל השערה שהיא חלולה, וכדאיתא בגמרא בנזיר ובפרק קמא דבבא בתרא לגבי איוב. ונקרא המשל 'מותרי מוחין', שאינו מערך עצמיות הנמשל שבמוחו. וחכמים גדולים כשלמה ורבי מאיר וכיוצא בהם, הנה גם המותרי מוחין שהוא המשל היה בהם תועלת רב וקדושה רבה וחוכמה עצומה, אדרבה – היו לצורך גדול, שבלעדם לא היה יכול להיות כלל השפעה מהם לזולתם. מה שאין כן בשאר חכמים קטנים בערכם לא היו יכולים לומר משלים, וכמו שכתוב בגמרא "משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים", היינו לפי שחוכמתם קטנה בערך ויכולה להיות מושגת לבני אדם בלא משלים ודוגמאות אלא כמו שהיא, ולכן אינם מצטרפים למשל, ואם ירצו להמשיך משלים בדבריהם יהיו שטותים ודברים בטלים כי אין צורך בהם.

ועל פי זה יובן כן למעלה, שהמשכת החיות מעתיקא קדישא שהוא אין סוף אי אפשר להתקבל בעולמות ואפילו באצילות שלא יתבטלו ממציאותם, אלא דווקא על ידי לבושים שהם הנקראים שערות כנוזר לעיל.

וחכמים גדולים כשלמה ורבי מאיר וכיוצא בהם, הנה גם המותרי מוחין שהוא המשל היה בהם תועלת רב וקדושה רבה וחוכמה עצומה, ודאי שבמשלים שהם השתמשו בהם הייתה חוכמה יתירה. ואדרבה, לא זו בלבד אלא הם היו לצורך גדול, שבלעדם לא היה יכול להיות כלל השפעה מהם לזולתם. חכמים לא יכלו לעמוד על דעתו של רבי מאיר, משום שהוא היה צריך להלביש את דבריו בלבושים של משל בתוך משל, כדי שבכלל יוכלו להבין על מה הוא מדבר. אילו הוא היה אומר את דבריו כמות שהם, הם היו למעלה מגדר של השגה עבור אנשים אחרים. אם כן, יוצא שהדרגה של הצמצום וההסבר היא בבחינת שערות, ובמקרה הזה היא המכשיר היחיד שמאפשר התקשרות בין החכם ובין תלמידו. אם החכם יאמר את חוכמתו כמות שהיא הוא לא יאמר דבר, משום שהחוכמה איננה שייכת לגדר

והנה, המשל לגבי הנמשל הרי הוא בחינת לבוש גס ועב, והוא כמו השערה שמלבשת יניקת המוחין שבחלל השערה שהיא חלולה. בתוך השערה יש חלל שממנו היא ניזונה. השערה מלבישה מבחוץ את דרגת החיים הנמוכה שיש בה, ועל ידי זה אותה השערה יכולה לגדול, לפרוח ולהתקיים. וכדאיתא בגמרא בנזיר (לט א,ב), ובפרק קמא דבבא בתרא (טז,א) לגבי איוב. ולכן נקרא המשל 'מותרי מוחין', שאינו מערך עצמיות הנמשל שבמוחו. היחס בין המשל והנמשל הוא רחוק כמו היחס שיש בין המוח לבין השערות שצומחות מן הראש. אמנם בוודאי יש איזה קשר ביניהם, אבל הוא איננו בשום פנים קשר קרוב. חלק מהעניין של המרחק הוא שאף על פי שהשערה צומחת מן הראש ושכלל שיערה יש מעין דמותו של האדם בכללו, הרי שעדיין השערה הזו רחוקה מאוד בתוכנה מן המוח שבתוך הראש.

ההבדל בין המשכה מעתיקא קדישא וזעיר אנפין

ועל פי זה יובן כן למעלה, שהמשכת החיות מעתיקא קדישא שהוא אין סוף אי אפשר להתקבל בעולמות ואפילו בעולם האצילות שלא יתבטלו ממצואותם, אלא דווקא על ידי לבושים שהם הנקראים שערות כנזכר לעיל. כדי שמעולמות האין סוף יוכל להגיע שפע חיים לתוך העולמות שלנו, יש צורך במעבר דרך צמצום גדול מאוד בין בחינת ההשפעה הראשונה ובין הכוח והשייכות של המקבל. השפע אין סוף חסר כל משמעות עבור העולמות הסופיים, כיוון שבעולמות הסופיים נתינה של אין סוף איננה מועברת לשום בחינה שהיא.

כל היחסים שדיברנו עליהם עד כה, הם בעצם יחסים בין דברים סופיים שונים – בין חוכמה גדולה וחוכמה קטנה. אבל כאשר מדובר על היחס בין הסוף והאין סוף, הרי שהענקה של האין סוף היא חסרת כל משמעות עבור הוויה סופית, משום שאין כל קשר ואין אפשרות לתרגם את הדברים ממישור אחד לשני. מהבחינה הזו, האפס נעשה כמעט זהה לאין סוף משום שאין שום נפקא מינה אם אין שום דבר או שיש אין סוף – שהרי עם שניהם אין לנו מגע. לא פלא שבספרי הקבלה מדובר על האין העליון כמקור ההוויה, משום שבשבילנו האין סוף הוא מושג של אין – ולא מושג של יש. שום שיש הוא מושג של הגדרה לפי גבולות ומגבלות אנושיות או אפילו על-אנושיות, אבל המקור של כל הדברים הוא עבורנו אין משום שהוא אין סוף. כאמור, כדי שיהיה

השומע; אבל אם החכם ילביש את החוכמה שלו בכמה וכמה משלים, על ידי זה התלמיד יכול ללמוד. יוצא, שההסבר והצמצום הם בעצם מכשיר של ההתגלות. מה שאין כן בשאר חכמים קטנים בערכם לא היו יכולים לומר משלים, וכמו שכתוב בגמרא "משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים". ומדוע זה כך? היינו לפי שחוכמתם קטנה בערך ויכולה להיות מושגת לבני אדם בלא משלים ודוגמאות אלא כמו שהיא, ולכן אינם מצטרפים למשל, ואם ירצו להמשיל משלים בדבריהם יהיו שטותים ודברים בטלים כי אין צורך בהם. כאשר אדם רוצה להמשיל משל לדבר שאיננו נזקק למשל, בהכרח מה שהוא יגיד יהיה מתחת לדרגת ההבנה של השומע, וממילא הוא יכנס לגדר של דברים בטלים. מעין זה היו אומרים על הדרשנים בכל הדורות, בנוגע לפסוק "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל" (קהלת א, ב): כל הדרשנים אומרים דברי הבל, וחלק מזה קשור לנטייה של הדרשן להאריך במשל ובסיפור ובדוגמה שלא היה בהם צורך לעצם הדרשה, משום שדבריו היו מובנים. כיוון שכך אירע לא פעם שאדם היה מדבר הרבה דברים בטלים, שהתוכן הממשי שלהם היה מועט ביותר. גם בפולקלור היהודי יש לא מעט מעשים על משלים של תוהו – שאדם רוצה להסביר את עצמו, אבל הוא נכנס לכל מיני הסברים ומשלים ובסופו של דבר יוצא שהוא אומר רק דברי שטות – בגלל שהוא רצה להסביר דבר שאיננו זקוק להסבר.

ועיין בסידור בפירוש "האל אב הרחמן המהולל בפה עמו, משובח", כנודע שאבא ואמא יונקים ממזלות של כתר, מה שאין כן כאשר כבר נצטמצם האור בבחינת נוקבא דזעיר אנפין, אזי ההארה הנמשכת ממנה בבחינת נובלות ומותרי מוחין אינן בערך בדוגמת מותרי מוחין בעתיקא קדישא, עד שמהם יוכל להיות יניקת החיצונים. וכן על דרך זו, כל שהאור הולך ומתמעט יוכל להיות מבחינת השערות והנובלות שבו אחיזת החיצוניים ביותר.

הכתיבה: כל כתיבה עומדת על זה שאני מלכלך, שהרי אני לוקח דבר לבן וסותם אותו, אני עושה בו חושך בכמה מקומות – אלא שעל ידי זה הוא מתחיל לדבר. לולי הייתי עושה זאת, לו הייתי כותב בלבן על לבן – לא הייתי מביא כל תועלת. אם כן, הנקודה היא שהצמצום והצרת האור הוא בעצמו המקור של גילוי הדברים.

אגב, בספרי קבלה יש כמה וכמה דיונים בשאלה מהי בעצם האות: השחור או הלבן, השחור שבו כותבים או הלבן שנמצא בין האותיות? היה פעם יהודי שהוא היה במשך זמן מסוים ראש הישיבה גם בישיבת חכמי לובלין, גם בישיבת חב"ד בפולין, והוא כתב על כך שבספרי הקבלה כתוב שיש שישים ריבוא אותיות בתורה. על העניין הזה יש שאלה ידועה, מכיוון שבכל אופן שספרו המספר שהגיעו אליו בספירות המקובלות הוא פחות או יותר כשלוש מאות וארבע אלף אותיות. ואותו יהודי תירץ בזמנו שסופרים גם את השחור וגם את הלבן, זאת אומרת שבכל אות יש בעצם שתי אותיות: האות השחורה והאות הלבנה.

על כל פנים, הנקודה כאן היא שהחושך הוא מקור של הארה. אור שהוא כולו אור, או דבר שהוא כולו לובן שלם מכל הצדדים – איננו יכול להאיר או לתת, אף על פי שיש בו יותר אור; כדי שתהיה

מעבר בין האין והיש, כדי שהאין סוף יוכל לתת שפע, צריך שיהיה צמצום. הצמצום הזה צריך להיות חריף כך שיהיה משהו שהוא מעין ומעין עד שהוא יוכל להצטייר למטה. לכן גם הצמח צדק אומר כאן שעל ידי בחינת השערות של הבחינה העליונה, שהיא לבוש גס שבגסים, אפשר להגיע למשהו למטה.

ועיין בסידור של בעל התניא, בפירוש "האל אב הרחמן המהולל בפה עמו, משובח ומפואר" וכן, שם הוא מדבר על העניין הזה. כנודע, שאבא ואמא, שהם השמות הפנימיים של ספירות החוכמה והבינה, יונקים ממזלות של ספירת הכתר. לגבי הדרגות הנמוכות יותר, הכתר שייך בכל דרגה שלו לבחינת האין סוף, ולכן החכמה והבינה יונקות מדרגה שהיא מעבר לעולמות הסופיים, אבל רק דרך בחינה של חוט ושערה. מעין זה גם אומרים על מה שכתוב: "החכמה מאין תימצא" (איוב כח, יב): החוכמה נובעת ומקבלת מן האין, והאין הזה הוא הכתר. לכתר יש שני צדדים: מצד אחד הוא אור צח ומצוחצח, ומן הצד השני הוא שחור. הביטוי לכך נמצא בזוהר, שם הכתר נקרא 'בוצינא דקדרדוניתא', והתרגום של הביטוי הזה הוא בערך נר של חושך – זהו כביכול נר שבמקום להפיק אור הוא מזרים חושך. בהקשר הזה מדובר למשל על סוד

שאת דברי התורה שלו איש איננו יכול להבין. אבל מצד שני, מי שהוא בדרגה אחרת הוא צריך להיזהר שלא להגיד מילי דשטותא – משום שהם עומדים על הגבול. יוצא, שלגבי אחד יש צורך להיזהר ככל האפשר מצמצום ההארה, ואילו לגבי המדרגות הגבוהות צריך להשתדל ביתר שאת שהם דווקא יצטמצמו ככל האפשר כדי שיהיה אפשר להבין אותו; ואם אין שם בחינה של שערות, אז גם לא יהיה מקום של אחיזה.

אגב, בכל מיני ספרים מדובר על אנשים שיכולים להיות להם שערות ועל אנשים שלא. למשל, בספרי קבלה מדובר על ההבדל בין אליהו ואלישע – שאלה היה איש בעל שיער ואלישע היה קירח, וההבדל ביניהם נוגע לבחינת האחיזה. יש למשל גם מאמר בגמרא שכן עזאי אומר על רבי עקיבא: "כל חכמי ישראל דומים עליי כקליפת השום, חוץ מן הקירח הזה" (ברכות נח,א). אמנם בן עזאי היה תלמיד חבר של רבי עקיבא – אבל מדוע הוא קרא לו כך? בספר 'עשרה מאמרות' של רבי מנחם עזריה, הוא מסביר שהכוונה היא לדרגה של קירח, והמשמעות היא שאצלו אין מותרות, אין לו שערות ש-'יורדות מוות'. אצלו הכול הוא מכונס ומופנם, ואין שום דבר שיוצא החוצה. לכן רבי עקיבא הוא לא בדרגה שלנו, כיוון שכשאנחנו מדברים יש כל מיני קוצים שיוצאים החוצה, אבל אצלו הכל הוא בשלמות.

העברה ונתינה יש צורך להחשיך. באותו אופן, הצמצום של המשל שהוא גם בגדר של חוט ושערה, הוא העניין של היכולת להעביר מן המקור – מבחינת האין – אל בחינת היצירה של היש. אני רק רוצה לומר שגם החושך בדרגה הראשונה שלו הוא בוודאי יצירה בפני עצמו. זאת אומרת שכשם שהיש צריך בריאה כך גם ההיעדר צריך, והוא אולי צריך אפילו בריאה יתרה מאשר היש. בספרי הקבלה עוסקים לא מעט בשאלה של החושך הראשון, של הצמצום הראשון, ששם בעצם נברא מושג ההיעדר שהוא כוחו של האין סוף. כך גם נאמר: "אכן אתה א-ל מססתר" (ישעיהו מה,טו), כלומר שהוא בבחינת היעדר וחשיכה ולא בבחינת הארה.

כאמור, כל זה הוא דווקא כאשר האור הוא בבחינת אין סוף, אור שהוא בדרגות הגבוהות ביותר – שאז יכול להיות שהוא לא יביא שום תועלת או הוא אפילו יכול להיות מסוכן, וכדי להעביר אותו הלאה יש צורך בצמצום. מה שאין כן כאשר כבר נצטמצם האור בבחינת נוקבא דזעיר אנפין, אזי ההארה הנמשכת ממנה בבחינת נובלות ומותרי מוחין אינן בערך, בדוגמת מותרי מוחין בעתיקא קדישא, אלא המותרות הללו כבר עומדים על הגבול שיש בין העולמות, בין הטוב והרע, עד שמהם יוכל להיות יניקת החיצונים. וכן על דרך זו, כל שהאור הולך ומתמעט יוכל להיות מבחינת השערות והנובלות שבו אחיזת החיצוניים ביותר. המילי דשטותא של מי שהוא בקדושה עליונה יכולים להיות האופן היחיד שבו אפשר בכלל להבין את מה שהוא אומר, משום

ומזה הטעם הוזהרו הלויים במדבר להעביר תער על כל בשרם. כי דרכם והילוכם בקודש של הלויים הוא בבחינת התלהבות וכלות הנפש להסתלק מן הכלי, שזה היה עבודתם בשיר של יום בקול רינה ונעימה, וכמו שכתוב בליקוטי אומרים חלק א פרק נ. ומאחר שעבודתם בהסתלקות מהכלי, הנה האור שבכלי מצומצם כי כל עיקרו עולה מן הכלי. על כן אם תהיה המשכה מרשימת האור שבכלי יהיה מזה יניקת החיצונים.

המשל והמשל למשל, יכולים ללכת כל כך רחוק עד שהוא יגיע לדרגה של שער הטומאה. במילים אחרות, יש אנשים שכל עבודתם ומהות נפשם היא שהם מביאים השפעה מלמעלה למטה, ולכן הנתינה שלהם היא אור בתוך כלי. כאשר איש כזה נותן הוא נותן השפעה, ולכן גם אם הוא נותן אותה באופן מצומצם – זו עדיין בסופו של דבר נתינה. לעומת זאת, כאשר אנשים שהם בבחינת עבודת הלוויים – שהם אמורים לעלות מעלה-מעלה ועניינם הוא סילוק האור מהכלי, הרי שכאשר הם נותנים – יש חשש שהנתינה שלהם תגיע עד למטה-מטה.

ומזה הטעם הוזהרו הלויים במדבר להעביר תער על כל בשרם. מדוע? כי דרכם והילוכם בקודש של הלויים הוא בבחינת התלהבות וכלות הנפש להסתלק מן הכלי. הלוי הוא בבחינת גבורה ואש, והמהות שלה היא שהיא יוצאת מן הכלי ומתעלה כלפי מעלה. שזה היה עבודתם בשיר של יום בקול רינה ונעימה, וכמו שכתוב בליקוטי אומרים חלק א פרק נ, שבמובן מסוים התפקיד של הלוי הוא כל הזמן לעלות כלפי מעלה. מהצד הזה הלוי והכהן משלימים זה את זה: הכהנים הם שליחיו של הקב"ה והתפקיד שלהם הוא כביכול לתת מלמעלה, משולחן גבוה, ואילו הלוויים הם מצד מסוים השליחים שלנו, ולכן הם מבטאים את הגעגועים של עם ישראל לעלות כלפי מעלה.

ומאחר שעבודתם של הלוויים היא בהסתלקות מהכלי, הנה האור שבכלי מצומצם כי כל עיקרו עולה מן הכלי. על כן אם תהיה המשכה מרשימת האור שבכלי יהיה מזה יניקת החיצונים. הלוי שייך בעצם לעולם בדרגה אחרת, שהרי במובן הזה הלוי לא עוסק בעולם הזה והוא לא שייך לענייני העולם הזה, אלא כל תפקידו כל מהותו היא להעלות ולהתעלות, לצאת מעבר לעולם. אצל איש כזה, הצדדים החיצוניים והגילוי החיצוני,

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

